

ACC. N:R. M. 10892:1-104.

Landskap: Småland Upptecknat av: olika personer;
 Härad: Diverse Adress: se namn!
 Socken: " Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1947 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Från Halmtak.

1-104 LuF 62.

<u>N. Tjörns härad</u>		<u>vid. 1-4.</u>
<u>Lunnerbo</u>	<u>"</u>	<u>" 5-28.</u>
<u>S. Möre</u>	<u>"</u>	<u>" 29-36.</u>
<u>Smålands</u>	<u>"</u>	<u>" 37-40.</u>
<u>Vista</u>	<u>"</u>	<u>" 41-49.</u>
<u>Västbo</u>	<u>"</u>	<u>" 50-77.</u>
<u>Östbo</u>	<u>"</u>	<u>" 78-93.</u>
<u>Östra</u>	<u>"</u>	<u>" 94-104.</u>

5
304 228/22/a

Acc. n:r M. 10892:1.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: V. Pjöst klen

Socken: Ukma

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Albin Persson

Adress: Stålkhammar Melhammar

Födelseår och födelseort: Dalhem s.m. 1889

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

- I Halmtak finns på några ställen, men de äro täckta nu mera med tegel ovanpå halmen.
- De äro s.k. bindetak bundna med vidjor, med slagtröskad halm.
- Halmtaken på uthus o. ledugården o. a. 15 % övriga enb. upp. täckta med träden för c. a. 50 år sedan.
- I samtliga fall användes takkäppar ovanpå för att bättre fasthålla halmen.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10892:2.

Nej.

Den slagtråskade ^{halmen} som är bunden i stora bänkar utbreds till önskvärd fjälek som varierar mellan 20-25 cm. och bindes med snidna fjärvädjor.

Om taket är helt nytt i underlaget användes endast kniv och en viss lera inte som jag har någon kännedom om.

Efter som jag själv inte lärt tak med halmen, kan jag ej beskriva några dimensioner, jag har bara i mina yngre år sett hur taken bäckes och läggs.

Kniven användes till att spjälka fjärvädjorna med för att den lättare skall tränga igenom halmen. Lera användes för skänning av halmen.

M.10892:3.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

Xi Inga särskilda hand eller fotbeklädnad användas

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

Xii Halmen slagträsas på vintern och samlas i stora hävar som frösas liggande så att ej halmen trykes av
Xiii Vett nya tak täckes

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

e Nej
e Takskägget jämnas med en lic
d ja.

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

Xiv Taket ryggas med att halmen viker över från båda
e hållet endas täcker och binder som vanligt, men de färdiglagda varven märks följas

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

Xv Två och två i varje lag, en breder ut halmen och den andra binder, sen kan det ju finnas handräddning för uppfattning av materialet

M.10892:4.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindskejderna till fäste för takkäggar? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

Nej.

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

Halmen lägges på ravel

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

Nej.

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

Byggnärlare

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

209

201/130 ac

Acc. nr M 10892:5

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: SmålandHärad: Summerbo krbSocken: AgunnarydUppteckningsår: 1947

Uppgifterna lämnade av

Namn: Magni SvenssonAdress: Ehrlåsa, Agunnaryd.Födelseår och födelseort: F. 1880 i Agunnaryd.

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivena svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

(i alla på binningsplan)
 Övervägande antal halmtak på lantgårdar.
 Brutet att fastlag halmen vid läkt med
 golvanserad jämntad har länge varit förhärskande.
 Vid fjädring användes slagtröskad
 halm.
 Dessa bundna tak äro ganska vanliga
 för närvarande, c:a 100% av halmtaken.
 För 10 å 20 år sedan ungefär som nu. För 50 år
 sedan täcktes med takkäppar och vidjor.
 Nej!

M.10892:6.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

Med järnhåll sys på läkt m. fortlöpande söm.

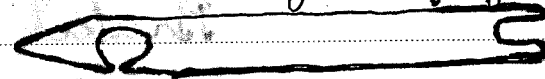
Slaghroskad halva sys fast

vid läkt end. vidstående

teckning.

Takrål med järnhåll, knivar och saxar.

Vid tidigare täckning med vidjor och träkäppar behöves inga särskilda redskap. Takrål till rätt sy med förfärdigas av hårt trä, 40 cm. lång. Se följande teckning.

Förutom de under pkt 8 nämnda redskapen användas snickeri verktyg för lagning av läkt m.m.

S 98 M 10892:7.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

Halmen tröskas med slaga eller
med särskild tröska.

Täckning med vass förekommer inte.

Halmen sys ibland ovanpå den gamla halmen.

Det jämnas med sax eller kniv nedtill.

Takskägget skäras med kniv eller sax.

I rustaka fall.

Långhalmen böjes över ryggning o. sys fast.

Genom att föra in halmen under den gamla
halmen.

3 eller 4 man. Arbetsfördelningen är:

1 sys fast halmen, 1 breder ut halmen,

1 eller 2 man forslar fram halmen m.m. o.

ing.

ryggning

av.

med
skande

lika

50 är

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M.10892:6.

Med järnhåll sys på läkt m. fortlöpande söm.

Slaghoskad halva sys fast

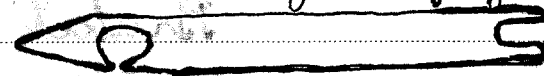
vid läkt end. vidstående

teckning.

Taknål med järnhåll, knivar och saxar.

Vid tidigare täckning med vidjor och träkäppar behöves inga särskilda redskap.

Taknål till att sy med förfärdigas av hårt trä, 40 cm. lång. Se följande teckning.

Förutom de under pkt 8 nämnda redskapen användas snickeri verktyg för lagning av läkt m.m.

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

Halmen tröskas med slaga eller
med särskild tröska.

Täckning med vass förekommer inte.

Halmen sys ibland ovanpå den gamla halmen.
Det jämnas med sax eller kniv nedtill.
Takskegget skäras med kniv eller sax.
I rustaka fall.

Långhalmen böjes över ryggning o. sys fast.
Genom att föra in halmen under den gamla
halmen.

3 eller 4 man. Arbetsfördelningen är:
1 sys fast halmen, 1 breder ut halmen,
1 eller 2 man forslar fram halmen m.m. o.

ingd.

ryggning

av.

med
skande

laga

50 är

M.10892:8.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindske-
darna till fäste för takkåpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt-
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

I denna ~~trak~~ har denna metod
inte förekommit.

Halmen sätts fast vid läkt.

Det förekommer inte några
halmtak på boningshusen.

Nej.

I Gunnaryd huvudsakligenast åren
1905-1920. I mindre skala även
senare.

Helt huvudyrke har varit jordbrukare

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

210

1

A

A

201/130 ac

Acc. n:r M.10892:9.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: *Småland*Härad: *Lemnarna*Socken: *Djursnäs*Uppteckningsår: *1947*

Uppgifterna lämnade av

Namn: *E. J. Magnusson*Adress: *Gjättakiäta 11 Mälusborg*Födelseår och födelseort: *1872 Stenbockskult*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

- 1 ja halmen ej vass
- 2 Förr bunds halmen med björka vidjor men mer med järntråd
- 3 Hållt slagtröskad höstrågstralm med med kassil ä raft
- 4 a 10 procent
b 20
c 50
d 100 ja i de lagändan i sthens by i vingshus
- 5 ja så kallad raft raft

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

6 galvaniserad järntråd

7 breder ut halmen i önskad tjocklek på taket lägger på näften i bänder med järntråd 60 centimeter mellan varje band

8 en näl eller pinne att fästa igjenn tråden

9 nej

9 Tak med ridjär blott en rak 40 centimeter lång näftad bräda med påspikat skraft att dnifva Taket jämnt från marken så var det halmen näft i ridjär. manna näl eller pinne för tråden. så kan de fäst sy tak med tråd utan näft

10 näl eller pinnen stikes ner i Taket i en täktel eller nacket i bänder med näften

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

M.10892:11.

11 vanligt arbetsdrukt

12 a slaghöskad eller på längthöskrank
först görde de upp halmen det vil säga
nejade hant allt gränt i botten
samt med nya funderings i nedre änden
u det från jag ej sett

13 ja

u nej

c skjures jämt med vass knif

d nej

14 a med lathalm i fastgjöras armlingen
med hängvar af trä eller zips fast
u det är ej tillämpligt mer för sticka
i runder toppen på halmen i det hela

15 när det täkter med vridlar var det
trä på taket en bredde halmen i en bandt
med träd 3 en under taket i stika en träd
i hållna fallen en nere i lassa halmen träd

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindske-
darna till fäste för takkåpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

16. det har jag varken hört eller sett

17. läst på navel hugna lite på e sidan

18. intet i smälend men i skåne kan
jag sett

19. jag vet knappt något men om tak
annars står jag gärna till tjänst

20. från 1905 till 1940 i Öggenmanyd
stadenhust Vinnestad skolar
i Kramarungens län

21. Hemmansegare

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

211

201/130 ac

10892

Acc. nr M. 10892:13.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: SmålandHärad: Gunnarbo krlSocken: Gunnaryd

Uppteckningsår:

Uppgifterna lämnade av

Namn: Gunnar FältAdress: Fälthuset MälarkogFödelseår och födelseort: 19/3.1899 GunnarydBilder!

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Halmtak
2. Järntråd
3. Nej
4. a. 20 procent b. 30 c. 60
5. Ja
6. Isolerad band
7. Raften lägges på halmen över det länkade som där skall bindas i, sedan sticher man väl n: 2 med

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

Träd igenom taket på undersidan av läktet, på översidan mitt emellan sticker man ner handen och drager till sig träden, se vidare teckningen.

8. Nål n. 1 o. 2. och kniv.

b. Täckrak

9. Se teckningen

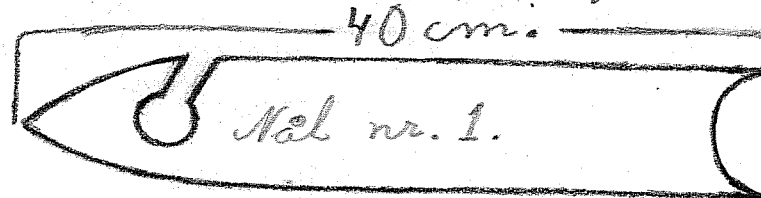
10. Nål n. 1 användes till att sy takskägget eller hövsen. Nål n. 2 användes när man syr på taket, kniven användes till att skära hövsen med.

11. Ingetdera

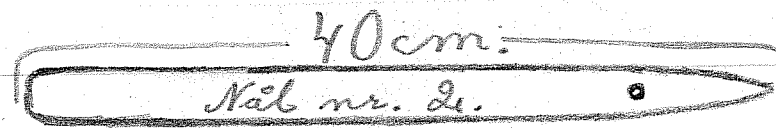
12. a. Halmen slagträskas först, sedan repas eller renas den från ogräs

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

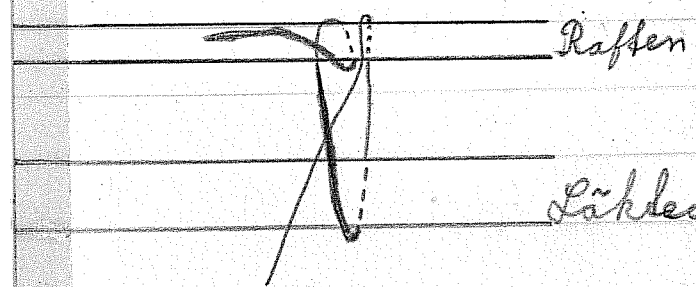
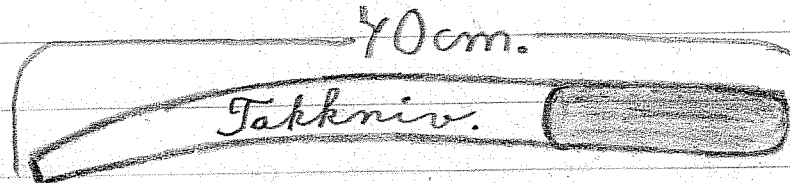
M. 1. 0. 8. 9. 2. 14a.

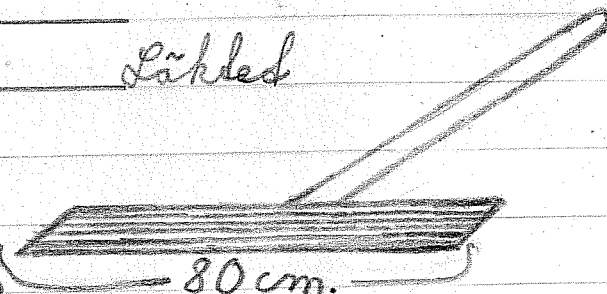
för skoning

för privat-
täckning

Man drar åt
med denna ändan
av tråden. Sedan viras
trådändarna ihop

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täcket även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

och buntas i s.k. kliggvar.
b. Vassen har inte använts här i vår tid.

13. a. Det täckes mest nya tak de gamla rivas av

b. Kbj Taket grästras med en sävsa

c. En lina drages så högt uppe som man vill ha hörsen sedan skäres den med kniv

d. Ja

14. Takäsen breder med skagträsad halm sedan sys den fast med näl n.s. i fastläggningsband

b. Söndrigt tak lagas på så vis att halm breder på det söndriga och sedan fastträttes vanlig något tunnare täckning tills man hammar till takäsen

15. Tre man, en breder ut halmen

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boingshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

M.10892:16.

en sylv fast halmen med
raft och träd, tredje man
långar upp halmen och raft
på taket.

16. Nej

17. Taket lägges på läkt

18. . Nej

19. Ja

20. Agunnaryd. Rysby.
Stenbråhult socknar
Taktäckare sedan 1922

21. Landtbrukare.

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

194

128/126 C

Acc. n:r M 10892:17.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: *Småland*Härad: *Sönerbo kb*Socken: *Traryds*Uppteckningsår: *1947*

Uppgifterna lämnade av

Namn: *C. M. Strömberg*Adress: *Sönnamed Strömsnäs bruk*Födelseår och födelseort: *1871 Skatelöv*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

*ja halm**ja bunden på läckt med ståltråd**fast på bundna del var slagtröskad halm**75 procent**10 pr**50 pr**75 pr**ja*

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

skyttil

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

knivvar?

M.10892:18.

nej

jag brukte ha vel repad så den var
färdig från gräs sen var vi s till att
jelpasat när vi täckte

en racka till att drifva halme med
och en så kallad näl att sy med
vejer och raft

en så kallad täckrak en kraftig
lång med ^{= kälning} bjelke i och skaft och
en näl af järnplåt vilken var jord
som en näl som di har när di
knyter fisk nät och när det var
täck så skär man baket med
en knif

rakar till att få baket jämt med
och nälen till att sy fast baket med
och knifver till att skjära baka med

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

M.10892:19.

nej

den reparades på en gammal grepp
som var fastgjord någonstans i en
veg så den sat fast med hornen
upåt vassen vet jag ej om
ja

ja

det klyppes

ja får man inte nu

med lår halm och ära så det ~~blev~~ blir
liggnes där uppe
då sticke man in halmen så god man
kan och sedan bindes det

3 man och arbetar hur vanligt li är

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

M.10892:20.
nej aldrig

17. Läggas (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

på läkt

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

inte här

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

nej

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

i Traryds socken

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

hemmansegre

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

182

126/127 cd

Acc. n:r M 10892: 21.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap

Småland

Härad

Sunnerbo nr 6

Socken:

Hallaryd

Uppteckningsår:

1948

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Gunnar Carlsson

Adress:

Lindås Stilleberg

Födelseår och födelseort:

1894. Lindås

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

ja.

halmtak

ja.

nej

a. 2

b. 10

c. 15

d. Troligen 80, till 90 procent

ja.

Feb. 11 Stensholm

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

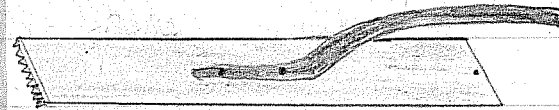
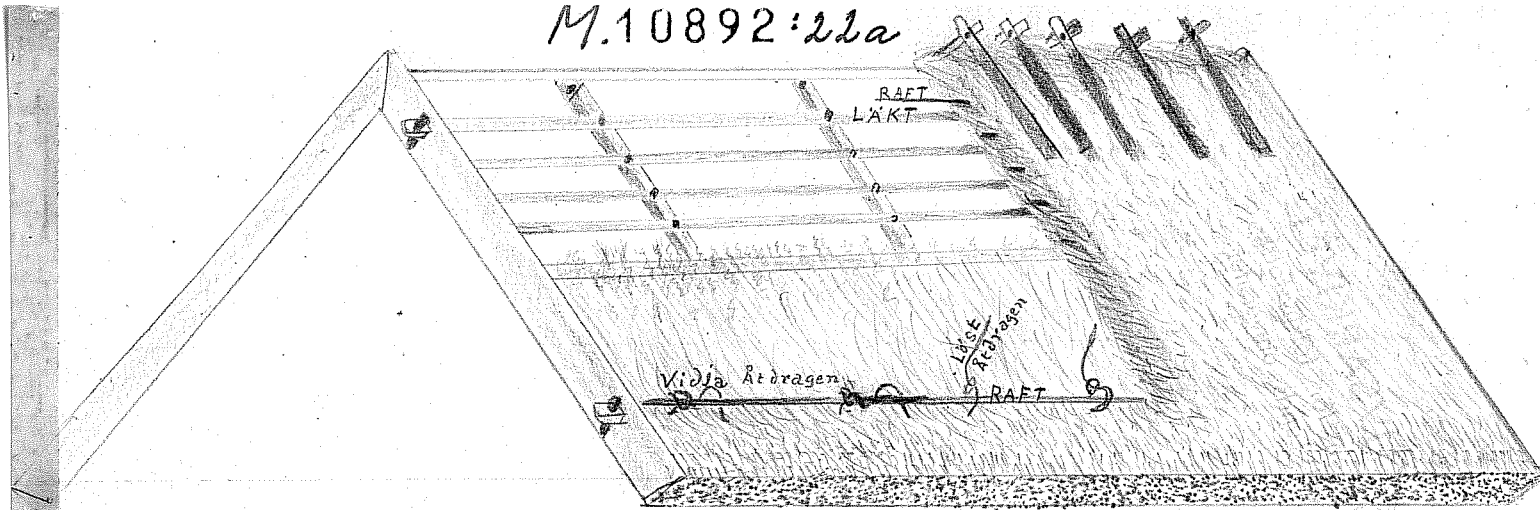
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

Nej

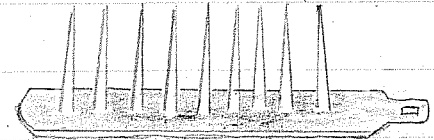
Halmen läggs i små hävar på lästen banden lossas o halmen breddas ut med händerna. Raften läggs över den utjämnade halmen. Vidjorna som är spetsade stickas ner igenom halmen under lästen och upp på över raften en ägla vrids till i toppen på vidjan där den spetsade rotändan stickas igenom samt dras åt lite löst, 60 cm. på första vidjan upprepas samma procedur med nästa o.s.v. tills behörligt antal färdigställt. Stubben av halmen, alltså rotändan skjuts uppåt med händerna, o jämnas till så god sig göra låter och slutligen jämnas med rake, vidjorna dras åt, överloppsändan stickas in under raften som håller den bunden.

jag bifogar en teckning av en färdig

M.10892:22a

Raka

Repa

M. 10892:23.

Vej

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädning?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

~~b. vassen?~~

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

Slagträskan och tras igennem repa. för
att bli ren från ogräs

Halmen som bör vara grov & strit tvärt
halmen skördas när rågen är mogen & försäras
inombes i lagom ston. Rågen när den är repad

Vej

Behövs ej om det är noggrant lagt
fämsas med rake och putas med sak
Troligen ej

En halmen fämsas med rake klätas med vatten så den

kan fämmas & läggas på fjohä. De är grävaren (se teckn.)
läggs så på det lilla, och binder ryggningarna

En på taket samt en handlangare

M. 10892:24.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindske-
darna till fäste för takkåpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. ~~Användas~~ (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

Nej. men jag har sett läkten gå
igenom vindskedarna för att hålla dem.
Troligen för att det var för dyrt att köpa spik
På läkt, ej på raft

Jag minns många halmstak på
boningshus för 40 års sedan

Jag är bantad ej kapabel till det
men om jag kan stå till tjänst o
besvara några fler frågor så gör jag det gärna
Endast här i byn någon rustika gång

Jag är för närvarande Brantäres Bildare
i Borden.

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

128/124 b

Acc. nr M. 10892:25.

LUF 62

192

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Sunnerbo

Socken: Kinneröd & Traryd

Uppteckningsår: 1947

Uppgifterna lämnade av

Namn: Otto Isaksson

Adress: Tjuthult Strömsnäsbruk

Födelseår och födelseort: 1877 Kinneröd

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Halmen var det vanliga takteckningsmaterialet nr 1
 Halmen bands med vidjor tus omkring 1900 då
 man ansåg det var bekvämare än sy fast halmen
 med järntråd, och slippa raft och vidjor nr 2
 Någon lös halm förskott i utan enast slagtröskad nr 3
 För närvarande 0% 4.a för 10 år 10% 4.b. för 20 år
 20% 4.c. för 50 år 50% nr 4.d.
 Takräppar, eller som vi i Småland kalla takraft
 användes som ofvan nämnts tillsammans med vidjor
 tus omkring 1900 då järntråden ansågs bekvämare men var y så bra
 nr 5

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

Isolerade band nr 6

Halmen utbreddes på taket af taktäckarens öfver denna lades en raft, efter var en man som stode mer en vidje om läktan och tog upp om raften och så med knäet på raften och trycker så hårt, som möjligt innan knuten slås. ^{nr 7}

Redskapen vid täckning var en rifva eller (räfsa) att räfsa taket så att halmen lög rak för att vattnet skulle lätt afrika, och så en lång knif eller tie att beskära kopsen som vi kallar det i Småland (liksom med takskäppet) så att den bli tvär så att inga lösa strå hänger ner. ^{nr 8}

Tidigare använda redskap äro rifva och knif är mig obekant. ^{nr 8 b.}

Redskapen vid taktäckning var rifvan att räfsa taket slätt, och knifven att skära kopsen jemn. ^{nr 9}

Användningarna af de olika redskapen se ovan. ^{nr 10}

M. 10892:27.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

Tänlig arbetsdräkt med tröskor som folbeklädnad ^{no 11}

12. Hur beredes
a. långhalmen?

Halmen s.k. kummes i en kumrefa med 10 timms
långa förmars så att all den löse halmen går bort ^{no 12 a.}
Tass användes ej hos oss ^{no 12 b.}

b. vassen?
När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

Tegel täckes inte på ett gammalt tak ^{no 13 a.}
Endast räfsas, än halmen var väl beredd behöfs
inte skäras ^{no 13 b.}

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

Takskäppet skäres med en knif eller lic ^{no 13 c.}

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

Inte nu, för nu har tegel och eternit tagit öfverhand ^{no 13 d.}

14. a. Hur ryggas taket?

Med lös råghalm ryggas taket som lägges två
ryggnings och öfver denna lägges en träs på

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

var sida som bindes fast så att inte den blås bort ^{no 14 a.}

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

Ett söndrigt halmtak är mycket svårt att laga och
förekommer mycket sällsynt ^{no 14 b.}

Om man arbetar tillsammans, själva täckaren breder
ut halmen så den blir jämn den andre binder den fast ^{no 15}

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindske-
darna till fäste för takkåpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.
17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?
18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?
19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?
20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?
21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

Jag har själv borrar hål i vindskedarna, för detta
sätt sparas en vidja, och blir för samma gång mera
motståndskraftigt för vinden, som gärna bärjvis i gafflar
och ryggning, bruket var mest gängse i Hönne-
ryd nr 16

Taket lades på läkt nr 17

Kalmtaken användes inte på boningshusen
för bondgårdar, man väl för torp och backstugor,
för bondgårdar var det torftake för 100 år sen
som kom spåntaken nu tegel och eternit nr 18
Något utförligare kan jag ej beskriva kalmtakens
historia nr 19

I Hönneryd det min far var taktäckare var jag
honom behjälplig och fick min första läroplan
senare i Traryd men inte i större omfattning nr 20

Och när gifterns inkomst jag min Svärfars gård i Rörbla
för 40 år sen, försälldes den 1937 och bor nu i Strömmeråbruk nr 21

198

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: *Västmanland*Härad: *Södra Mörå Klän*Socken: *Gungby*Uppteckningsår: *1947*
Ståltrådsprov

Uppgifterna lämnade av

Namn: *Eunort Johansson.*Adress: *Ribbylund Gungbyholm.*Födelseår och födelseort: *Gungby förs. 1904*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Ja.
2. Ja på samtliga sätt.
3. Med träkonstruktion kan man ju mena rist eller räfter, som bindes fast med vidjor eller ståltråd.
4. Olika på olika platser i en del byar användes för utslutande halmtak. a. Svårt att besvara.
a ca 40 b 50 c 60 d 70.
5. Ja.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

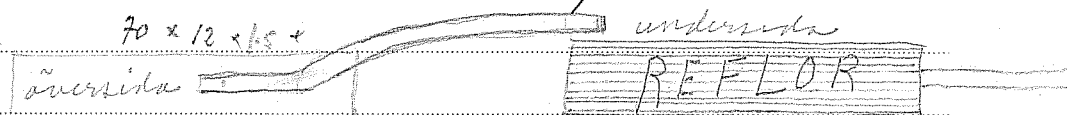
o Isolerade band.

Vid bindningen användes galvaniserad ståltråd, varvid en grövre spännes på längden över halmen eller vassan, denna bindes sedan fast medelst ett halvstyg i ena änden på en kortare tråd, vass i vilket den andra änden tråds in.

8. a. Skovel eller klypphä, samt sax.

b. Teniv med vilken taket beskas.

9. Skoveln består av en brädlapp "kallad av tjärnek" ca 4" bred $\frac{1}{2}$ " tjock 70 cm. långt på vilken skärs ut "rännor" ca 5 mm. djupa skärar så att i halmen eller vassan skall glida under när man klypper den jämn. På detta bords sitter fastskruvat ett skg.

10. Skoveln att klyppa taket jämt saxen att klyppa bort lösa skran eller för lina stöta.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

M.10892:31.

" Endast pucker i möjligaste mån när det är kallt.

11 a Fört slagträs krider den och bandrygades

B Vassen skördas i huvudsak på isen, bindes i karvar och förvaras på tånglyft. säck

13 a Biddarna, oftast rivas det gamla bort

b Ja

C. Det klippes och klappas jämt

d. Ja i en del fall.

14 a Halv höjes runt ryggisen och bindes fast med ett bännsnät

b Man sticker upp halven eller vass i hållet.

15 2 o 3 man förutom hanthuggare.

M. 10892:32.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkåpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

16 Ja men det användes sällan

17 Tekel läggs på runda stänger
s. b. björasastänger

18 I Skåne och på Öland, mest
i Skåne var det visst ganska vanligt

19 Har redan besvarat ett utförligare
frågeformulär från någon doktor
Mallström för folkskolas arkiv i Lund

20 I Södra och Norra Måre härad
samt Skåne och på Öland

21 Har fullt yrke och göra med taktäckning
arbetar något med försäkringar på bilda-
skulder.

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

213

201/216 d

Acc. n:r M 0892:33.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Uppgifterna lämnade av

Landskap: SmålandNamn: Jander JohanssonHärad: Skara Möre klmAdress: Mårsemåla, NyboSocken: MadesjöFödelseår och födelseort: 1878, MadesjöUppteckningsår: 1947

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Halmtak.
2. Bindetak med vidjor senare till järntråd.
3. Nej
4. a: Ca. 5% Gäller ej boningshus,
 b: Ca. 8% vilka voro täckta med
 c: Ca. 40% näver och torv.
 d: Ca. 90%
5. Ja. Kallades takraft.

M.10892:34

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

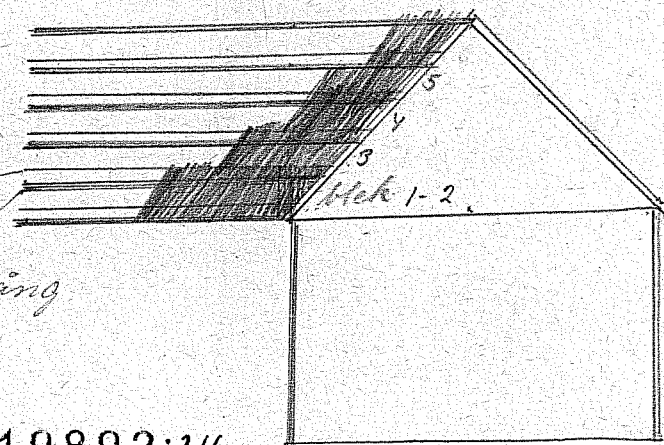
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning
vid Lunds universitet

Takhäpp
(raft)

Takstäng

M.10892:34a

6. Fortlöpande söm.

7. Halmen lades på takstängen så lades en takhäpp så att den kom att ligga mitt över en takstäng varvid

den medelst vid för. Vialjäm men under takstängen var takhäppen varvid gjordes kunde dragit riktigt hårt lades under takhäppen att den hövdes ej.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

10.

M.10892:34.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

6. Fortlöpande söm.

7. Halmen lades på takstängerna så lades en takhäpp så att den kom att ligga mitt över en takstäng varvid man band fast denna med ett ridjär. Vid jämn trädades genom halmen under takstängerna och så tillbaka över takhäppen varvid gjordes en ögla så att man kunde dragit riktigt hårt varvid den sedan lades under takhäppen att den satt fast.

8. a. Redskap behövdes ej.

b. Nej.

9.

10.

M. 10892:35.

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

11. Nej.

12. Hur beredes
a. långhalmen?

12. a. Slag tröskad och repad.

b. Vet ej.

b. vassen?
När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

13. a. Täcktes ej på gammalt tak.

b. Ja.

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Skärdes jäm.

c. Hur behandlas takskägget?

d. Nej.

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

14. a. Halmen lades mitt på ryggåsen och två
stänger, en på var sida och en mitt på.

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

b. Halmen trädles ⁱⁿ ~~lades~~ även i hålet mellan
stängerna och raften uppåt.

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

15. I regel 3 man. en lade halmen och
2 band.

M. 10892:36.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-darna till fäste för takkämparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

16. Nej.

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

17. Ravel, sakstäng.

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

18. Nej. Se fråga 4.

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

19. Nej.

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

20. Endast till hussthor.

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

21. Ja. Lantbrukare.

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

218/219c

Acc. nr M. 10892:37.

LUF 62

285

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: SmålandHärad: Tunälvens länSocken: TullaUppteckningsår: 1944

Uppgifterna lämnade av

Namn: Edel KlingstedtAdress: KarlstorpshusetFödelseår och födelseort: 1874 Tuna sock

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Nej i de flesta
Halmen var bunden medelst vidjor vass kary
förekomsten här uppe i landet. Ser ut som an-
vändes det bästa taket jag var med om år 1904
den fick bättre att binda med och spara
arbetet med att anskaffa vidjor
Har ej varit med om påläggning av lös halm
Finns inga i den här arten
Ett stort av 18 hundratal var nog de flesta
halmtaken försvunna ja blev knappt de utgjorde 5%
Ja = Nej

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10892:38.

6 Bindningens isoleras så att nästkommande skift isolerar bindningen för föregående skift. 7 Täckningen ^{börjar} med takfoten och går i husets längdriktning underlaget för kalmen är slantar (raft) som går i husets längdriktning omkring 30-cm mellan varje slant, först påläggs ett lager halms cirka 10-cm i tjocklek varefter det läggs en sprät cirka 2 cm i tjocklek och cirka 4 m i längd sprälen läggs mitt över nedersta slantan som är under kalmen, och så börjar bindningen med vidgar som äro tillverkade av smäckra björkskott cirka en meter långa samt äro snadda så att de äro mjuka samt äro spetsade i stjärändan så att den kan stickas genom taket, den som binder sticker ner vidgan vid nedersta sidan av sprälen och slantan som ligger under kalmen, men den måste vara en person under taket som sticker upp vidgan vid oversidan av slantan och sprälen som ligger över kalmen, under tiden här den som

M. 10892:39.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad? *Nej*

12. Hur beredes
a. långhalmen?
b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?
b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?
c. Hur behandlas takskägget?
d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?
b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

är ovanpå taket fast en yglan på vidjans
bryggränder, när vidjan kommer upp sticker
bindaren vidjans stränder genom yglan och
slår till så hårt som möjligt samt slår
vidjans stränder så hårt att vidjan slår sig
dubbel mot yglan och bildar en knut och så
fortsättes skiftet ut med cirka en meter mellan
varje bindning, och så fortsättes skift efter skift
upp mot takåsen, sist skiftet upp på takåsen
bindas icke med vidjor utan der vikes halmen
över takåsen och fasthålls av slantar som lägges
utanpå halmen slantarna fasthålls av setar ~~setar~~
som först hänges över takåsen sedan puttas
takytan med en kratta eller räfsa så att all
lös halv kommer bort och sist skäres takfoten
eller takskägget som går till så att man lägger
ett långt bräde som har en rak kant ovanpå
halmen och en man i vardera ändan av brädet
håller detta fast och en annan med en lie skär

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindske-
darna till fäste för takkåpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället. *nej*

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen? *nej*

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

av halmen efter kanten på bräddat så att takfoten
blir jämn och fin (punkts). Några redskap
använde vi inte vid själva täckningen utan det
var ett rent handarbete.

Takhalmen var råghalm och den tillredes
så att då rågen var skärslad och kumkörd till
lagen så tröskades den med slagen, tröskmännen
delades upp i lag två man i varje lag den finaste
och lättaste mossiken blev om de var två lag
eller fyra man om de var bara tre så lät det
säg, det fattas en, det fattas en, varje lag brukade
lägga fram allta rågnekar på laggat och så
tröskades på dem till des att såden var uttröskad
Sedan band halmen i en kärve med ett band
av halmen på mitten, sedan dras fram några hal-
stavar körvens toppränder och snas till en lång snas
denna snas sedan om körvens toppränder så att icke
körven träsas till

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

300

227/202 ab - 228/202 cd

Acc. n:r M4 0892:41.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: *Småland*Härad: *Vista*Socken: *Visingsö*Uppteckningsår: *1947*

Uppgifterna lämnade av

Namn: *Carl Johansson*Adress: *Näs Visingsö*Födelseår och födelseort: *1890 Visingsö*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

*Halmtak**Ja, de bindas i regel med gallramirad jänta har för även bundits med vidjor.**Nej**För närvarande 75 proc. b.) 70 proc. c.) 75 proc. d.) 100 proc.**Nej*

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10892:42.

Nej

Halmen utbreder i ett tunt lager över första raftan
därpå lägger en smal träribba som bindes fast med
järntråd så ett nytt s. h. blek över andra raftan
så en träribba som bindes o. s. v.

Nål Tång gafflar lie oxen rejs.

Nej

Nålen gjöres av grov järntråd eller av hå uggspår
60 cm. lång.

Tången en vanlig liten arbtång.

gafflar vanliga lågafflar.

en vanlig lie som användes vid slätter.

Yxan en handyx.

Rejs, grova rejs av hampa.

Se medföljande bilaga. sid. 45.

M. 10892:43.

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

Nej, möjligen handskar.

12. Hur beredes
a. långhalmen?

Den slagträskas eller träskas med ett för ändamålet
speciellt byggt träskverk.

b. vassen?
När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

Ja.

b. Beskäres taket, när det är
färdiglaggt?

Ja.

c. Hur behandlas takskägget?

Det behandlas med lera och gryn som är nämnt
under 10-ende frågan.

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

d. Ej nummera.

14. a. Hur ryggas taket?

Halmen läggs tvärs över ryggåren varpå läggs tre st.
rafter på vardera sidan vilka hängas i järntråd.

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

b. Man försöker stoppa i halmen på det söndriga stället.

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

Se medföljande bilaga.

M.10892:44.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

Det brukades här på platsen före min
tid alltså på första hälften av 1800-talet

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

På raft

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

Nej.

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

Om jag kan och om någon liten ersättning

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

Jag har hållit på med taktäckning cirka
ett 20-tal år här inom min hemkommun

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

Landtbrukare.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

Handskrift
Höfström
Helsingfors
1947

uppg. av Carl Johansson
Höfström, Helsingfors

8.1890 i "
M. 10892:45.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk.
På Fing vid Lunds universitet

10. skålen användes till att baka bröden in genom taket och
ut igen.

Tungen till höger av bröden med.

Skafflasa att skaffa upp bröden med.

Även att skära av takspåret med en taket är fäst,
Om bröden som under de bröden som den
vid skåningen och den av den med en med
en liten ståndst

Skånen användes att hänga takbåren i den bröden
hängen som de som arbetar på taket som som fyller

15. I regel 7 som, en äger ena bröden som bröden
upp bröden att takbåren som bröden ut bröden
till ändrad ståndst så kommer bröden som bröden
en som är under taket och bröden ut bröden till den
som bröden en som är på ställningen och skaffar
upp bröden på taket så som är på bröden och
upp bröden på ställningen.

De större byggnaderna kunde baka bröden på
gång och det i så fall använde bröden som

227/202 ab - 228/202 cd

Acc. n:r M.10892:46.

LUF 62

299

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Härad:

Socken:

Uppteckningsår:

Småland

Villa

Vilingsbo

1987

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Adress:

Födelseår och födelseort:

Oskar Blomberg

Säby

1875 Vidinge

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Halmtak

Kar gets pönter.

nej

75 procent

80 "

100 "

nej. Finns få n. 1 pollare kom på Vidinge. färd på Natt. mulet!

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M 10892:47

binden för en gång 1 m. wellanum.
S. k. raster läggs på taket. på den
botten botten. en 2 m. 35 cm. spjettläggs
på botten m. 35 cm. wellanum. binden i raster m. 1 m.
Tackelut och höjffla. Läng.

hjälsvidjan (i spjett hjälsvidjan)

M. 10892:48.

nej

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

Slagterier eller Långströmsverk

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

i bords feller

nej strättas runt
stämmer med till

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

nej
s.k. spånar på bords raftor
my palm stöcker under de gamla.

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

ca 8 man
täckning, bindning, uppläggning.
Transport med halvm

M.10892:49.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

ja

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

raft.

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

nej.

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

ja

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

ja. Visnings- och 45 år som fäst-
fästare i går
Byggnätter

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

225

206/126 a

Acc. n:r M. 10892: 50.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: *Småland*Härad: *Västbo*Socken: *Bahrnså*Uppteckningsår: *1747*

Uppgifterna lämnade av

Namn: *Amundus Jansson*Adress: *Stapelst. Bahrnså*Födelseår och födelseort: *1846 den 27/10*
Bahrnså

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

halmtak
fäsk med medjor
på benare ted med träd

10 pr
20 pr
absolut bruk till lathugårdar
50 år sedan användes käppar

M. 110892:51.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

vi breder ut haknen blek för
blek sedan syr man den
fast med järntråd dät
är en stål nål på 30 sentimeter
lång

får användas vidje samt rapt
för den gamla tiden används
en stång till att draga ut
haknen snäl sedan går de
man en fjär på vedjarn

14.10892:52.

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

nej

12. Hur beredes
a. långhalmen?

den slagtfräskas

b. vassen?
När och hur skördas den och
hur förvaras den?

dät har jag irstet taket med
än ett band

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

dät pårekaner hälla deler

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

dät pårekaner hälla deler
mån sort eller knip

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

dät tarer mån stekar eller
eteriet

14. a. Hur ryggas taket?

dät lages småkublar sedan hängjucas
då stäker man i varck efter
varcke

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

fyra eller fem man

M.10892:53.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

jag har sett det i gamla
hus

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

det lägges på läkt

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

aldrig här på orten

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

jag har svarat på en
fråga om det här

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

det har jag varit 45 år
i ungefär 10 saker

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

jag är lastbilschaufför

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

206/126 a

Acc. n:r M. 0892:54.

LUF 62

226

Uppgifterna hänföra sig till

Uppgifterna lämnade av

Landskap: *Småland*Namn: *M. Petersson*Härad: *Väst*Adress: *Bolmsö*Socken: *Bolmsö*Födelseår och födelseort: *1883 Bolmsö*Uppteckningsår: *1947*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Ja
nu ar det mäd galvaniserad fräd
slagtröskad
Nej
det var nästan alnämmt
någon var täkt mäd stikor
pa 1800 talet användes käppor 1900. mäd fräd

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid fäckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M.10892:55.

på 1900 började vi sy fast halmen med
frädd

vi har en mål som vi nästa på
frädden

på 1800 talet användes käppar eller eoft
som vi kallade det, och björskvedjar
Nu när de läska har de endast målen
och frädden sedan det är fäkt, har de en
bräda som är refstad på ena sidan då jämnas
baket till sedan är det fäst mot i samma
bräda den fjäntgör som räfsa då räfsas baket
så att löshalm avlägnas (fäskraka kallas
den)

M. 10892:56.

Nej

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak? x

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

skulle den vara prima skulle den repas
på en repa då kallas den upgjord
den skördas med lie och slagfrösas

det var båda delar

en del gjordes men jag har inte jätt det
det jämnas med kniv eller sax
inte nu

vi samla upp all den lösa halmen som har
räfsats ner från taket sedan drages den up
och läggs på som rygging sedan läggs på hämmar
som håller halmen
x det är till att sticka in halmen och sy fast
ett lag behövs fyra en bär up halmen en
bre ut och en sy och en måla pojk som
liger innanför och sticker ut nålen

M. 10892:57.

det såg jag som lifus pösk det
före kom rätt ofta en fisk se

på raffet eller äsa som vi kallar
eller det rätta namnet vi har är tjuräsa
inte här

i fall jag kan

här i min bygd

Landtbrukare

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.
17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?
18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?
19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?
20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?
21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

253

210/127c

Acc. n:r M. 10892:58.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Härad:

Socken:

Uppteckningsår: 1947

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Adress:

Födelseår och födelseort: 1877 Fårsteda

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Teqqee utom på halm
 halmen är bunden med Trås
 Vid under laget med Tålle Trås
 då kan inte bli Telfär Räng
 En halm tak här vara 20,25 betimeter
 så står det 20,25 år

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M.10892:59.

Jag har bara använt mig af
Täcke-tråd som fäges om Björret
som är spiltat på spendet och
där sitter en inna för tårer
och sitter till någon vaxning 15 år
inte jag

En så kallad Krypås som ligger
uppe på tårer som man har att
stå på tårer emot samt stå på
i en merken till denna Krypås
så flyttas den allefter som man
tårer

M.10892:60.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

ingen av händerna

12. Hur beredes
a. långhalmen?

en man är på Taket bereder ut där

- b. vassen?
När och hur skördas den och
hur förvaras den?

där vet jag inte

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

då gör de täcka utanpå
där gamla Taket

- b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

ja

- c. Hur behandlas takskägget?

- d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

ja

14. a. Hur ryggas taket?

med småskal

- b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

ett lag med 4 man två lag 8 man

M.10892:61.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

nej

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

nej

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

clätt ware läste att ni kan
Till mig så finge ni läste
uppgifter

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

Lambert

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

210/1206-121a

Acc. nr M. 10892:62.

LUF 62

250

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: *Småland*Härad: *Västbo*Socken: *Sandvik*Uppteckningsår: *1947*

Uppgifterna lämnade av

Namn: *Einar Larsson*Adress: *Holgryste Sn: Burseryd*Födelseår och födelseort: *1897 Sandvik*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Ja halmtak, ej vasstak
2. De äro bundna med galvaniserad järntråd nr. 19
3. Nej
4. a. 5 %. b. 5 %. c. 10 %. d. 80 %.
5. Nej, i början på 19-hundratalet övergick man till att ry fast halmen med galvaniserad järntråd nr. 19

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

6. I fortlöpande söm, så lång Tak = ytan är som skall täckas
7. Se bifogade skrivelse vid. 66.
8. a. En nål, speciellt konstruerad för halmtäckning.
b. På 18-hundratalet då alla halm = Tak bundes med raft och vidjor användes en såkallad täckraka och en stör.
9. Se bifogade beskrivning vid. 66.
10. Täckrakan användes till att skrädda eller klappa upp halmen med, så att rotändarna på halmen blev som fjäll. Stören användes till att prässa ned raften mot halmen, medan vidjan knöts fast om läktan och raften.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?
12. Hur beredes
a. långhalmen?
b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?
13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?
b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?
c. Hur behandlas takskägget?
d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?
14. a. Hur ryggas taket?
b. Hur lagas ett söndrigt tak?
15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

M.10892:64.

11. Nej

12. a. se bifogade beskrivning sid. 67.

b. Mig vetligt har vass icke använts som täckmaterial här på orten, och kan inte bevaras

13. a. Med raft och vidjor täcktes sällan utanpå, men ofta när man syr fast halmen.

b. Nej

c. se bifogade beskrivning sid. 67

d. Nej inte numera

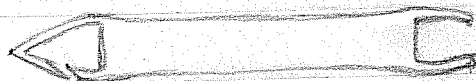
14. a. se bifogade beskrivning sid. 68.

b. " " "

15. Tre, den förste breder ut halmen den andra syr, och den tredje som är placerad innanför taket skjuter ut nålen igen till den som syr.

Kälen

för halmtäckning

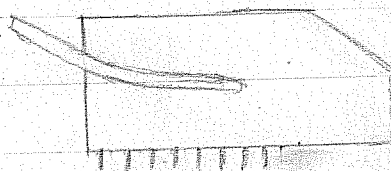

då man syr fast halmen

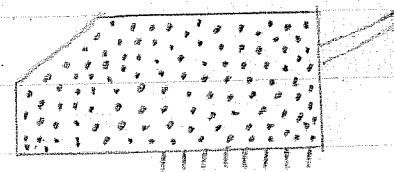
Kälen är c.a. 55 cm lång

M. 10892:63a.

Bakan

översidan

undersidan

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

Tillväg

M. 10892:66.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

Var till fråga 7.

Man börjar från vänster att fästa tråden i läkten så nära vindskivan som möjligt, sedan lägges den förtvål ned renvaskad längs kanten på i lagom tyngt lager, sedan skjuvtes måten genom kanten uttingen över eller under läktan, till den pressen som är placerad på innersidan av taket och där emot måten, och han i sin tur skjuter ut måten över eller under läktan, hvarnaden på vilken sidan av läktan den skjuts in.

uppt. av Einar Larsson
Helsingfors, Finl. Bussbygd
f. 1897 i Sandvick

Småland
Västbo län
Sandvick
7461

Skjuvtes måten in överför måste den skjutas ut under läktan eller tvärstom, för att få kanten att pressas fast mot läkten, samtidigt som måten skjutes ut riktas sedan något mot det hål varifrån man börjat sy, för att få en lagom stor lock i styngnet, man brukar laga 30 till 40 cm mellan varje styng (bind).

En viktig sak är att tråden föres så att den bildar halvslag om läktan och. icke endast rivas om, vilket då gör att kanten drages på sned.

7. Rakan var höjningsigad av ett bräde, ca. 20 cm. bred och 40 cm. lång, en något utåtblöjd gren var fastspikad till skift, den sidan av brädet som kanten skulle klappas ned var försedd med en mörta hål, ca. 8 mm. i diameter, och ungefär det

avänd

N. 10892:67.

samma i fjärdlek, i rakens underkant var
islaget jämnt med c.a. 3 cm. mellanrum
och lika mycket synliga, detta användes
som stamn till att rita ut eventuellt
krökta halmskrån.

Stören var ungefär 2 mtr lång och 5 cm.
i diameter den ene ändan var spetsad,
så den kunde lätt spjutas genom halmen
under milt om följande täkta.

18.a. Långhalmen bör vara slagtröskad, sedan skall
den rivas ren från gräs och övrigt bort,
sedan knides halmen i lagom stora bärnar,
så till rit kan man en yta och hugger av
rotändarna en aving, så att halmskråden
blir jämna, och icke krökta eller trasiga.

(Ned remningen användes en halmskrå,
denna består av en träskofs som är bonat
i 8 till 10 träpinar som dridas en stor
kamr, denna göres fast i logtrakten, och
halmen drages igenom denna kamr.)

13.c. Man ritar upp skråder som latskrågel eller
(hoppsten) för stöga prä, när skrådena tas bort
tar man en sat och klipper bort eventuellt
mergiltiga halmskrån eller andra ojämnheter
14.a. Man tar kanten eller maskinskrad kalm,
och klipper den med vatten så den ligger
rakt sig, man tar en rätta och jämnar
till lagom stora kantar som bäres upp
till ryggingen och lades ut där
fort- nästa blad X

(forts. från föregående blad)

X 14. a. till c. a. 10 cm tjocklek och c. a. 60 till 70 cm
medelst grå varadåra sidan av taket, denna
halv fasthålltes med träklampor (hängster)
varje hängstjärn bestod av två träklampor
c. a. 1 meter långa, flatsträdda i toppändarna
och hopprickade med en spik, eller också
borrade och hopprickade med en träpinne.
b. skinnade häd (rallhal) lagas enklast med
all skjuvta in lyftade tabliktion över
hålet.

Skall man laga med halv, skall man
skjuvta in toppändarna under det svanför
varande taket, annars måste man täcka
uppi så högt att ryggsningshalmen
täcker den vita sönklungen.

Lag har aldrig varit med om att
täcka med raft och viggja, men skall
försöka beskriva hur raften och viggorna
förfärdigades.

Raften högs i två ungskogsteständ
från 2 till 4 meter långa strån, och 3 till 4 c.
grova i rotändan, sedan sträddes detta
uppi på ena sidan så långt åt toppändan
till, att det inte blev tjockare än c. a. 2 cm
det skulle vara för att raften inte skulle
höja uppi för mycket under det mäst
följande halmlaget (bleket).

vänd

M. 10892/b9.

den skrädla sidan skulle alltid nännas
med mot halmen, vare spöna inte för
grova fick de vara runda, men kviatas
och karkas väl.

Kistorna vare av björk, ungefär
1 meter långa och c. a. 1 cm grova i rötändan
de skulle kviatas väl, och rötändan speltas,
10 till 12 cm från spetsen räknat, skulle
rötjan böjas utåt så ända ut till toppen
så att den blev mycket och löstlig

245

209/127C

Acc. n:r M. 10892:70.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Härad:

Socken:

Uppteckningsår:

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Adress:

Födelseår och födelseort:

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. I vår trakt finns delvis halmtak ej vasstak
2. Dessa tak äro bundna med galvarniserad ståltråd N:o. 19-20
3. De äro färdiga med slagtröskad råghalm
4. a.) 7% räknat 60
 b.) " " 70
 c.) " " 80. d.) 95%
5. Takkäppar användes icke

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

6. Det användes icke

7. Tråden fästes i andra bjuråsen ned intill hofsen, sedan lägges en härv halvm 20 cm. grov. därefter lages tråden över härvan nedom bjuråsen, trådes tillbaka med 5 cm. bakstyng. tråden förs uppåt så att nålen kommer under tråden på härvans översida sedan lägger man vänstra handen på härvan drager med högra handen åt tråden och prässar tillsammans härvan, sedan på samma sätt till hofsen är lagd. Nästa blek breddes med 7 cm. fjörklek och sys på samma sätt.

8a Vid täckning användes 2 täcknålar. En häcksax krypsax och stödåsar och en brandstege replina skärbräda och skärkniv.

8b. Tidigare användes hofskniv i stället för häcksax

10. Täcknålen användes till att sy fast halmen med. Häcksaxen klipper man takhofsen med. Krypsax och stödåsar förflyttas uppåt taket efterhvar arbetet fortskrider. Replinan drages ryggningshalmen upp med. Skärbräda och skärkniv användes vid takets skärning.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

15. Anvisar å flygelsförtecknen.

M. 10892: 72.

11. I frikommande fall användes sko med gummisula

12. a. Slagkröskad råghalm användes utan någon förberedning

12 b. Ingaende vassen kan jag icke beskriva, med förfrågan
hos en 85 åring uttalar han sig att den kan nog skördas
på is, å bindas i härra.

13 a. I vissa fall när det är out om halmen täckes
även utanpå det gamla taket.

13 b. När taket är färdiglagt beskåres det så det blir jämt.

13 c. Takhopsen behandlas på följande sätt, man sträcker en
täcktråd från den ena vindshoran till den andra så att man
får en rak linje att följa, sedan klippes hopsen i parallell
vinkel ut efter tråden.

13 d. Nej.

14 a. Taket ryggas å följande sätt, småhalmen lägges över
ryggningen och hängvåren lägges med 40 cm. avstånd till
att fasthålla halmen med.

14 b. Ett söndrigt tak lagas med en kun täckning,
från hopsen upp till ryggningen över den söndriga ytan.

M. 1089273.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindskedarna till fäste för takkäggar? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

16. Användas keppar borrar inga hål i vindskedarna

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

17. Taket lägges på bjuråsar

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

18. Nej

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

19. Ja.

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

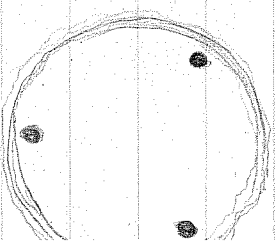
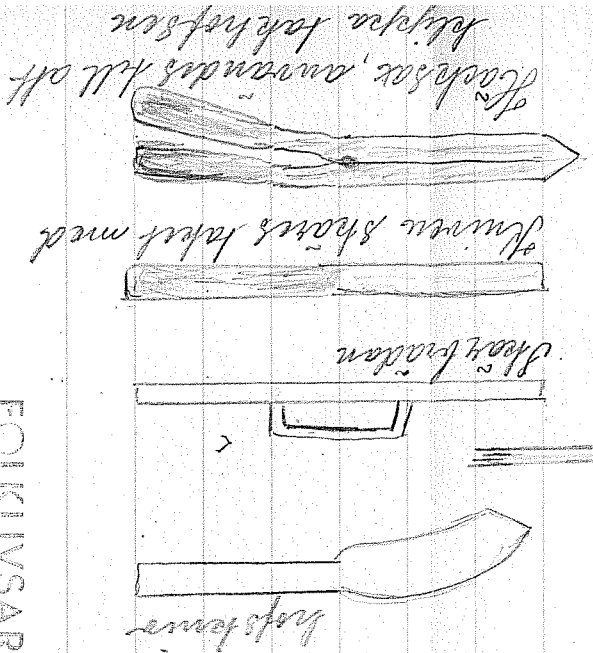
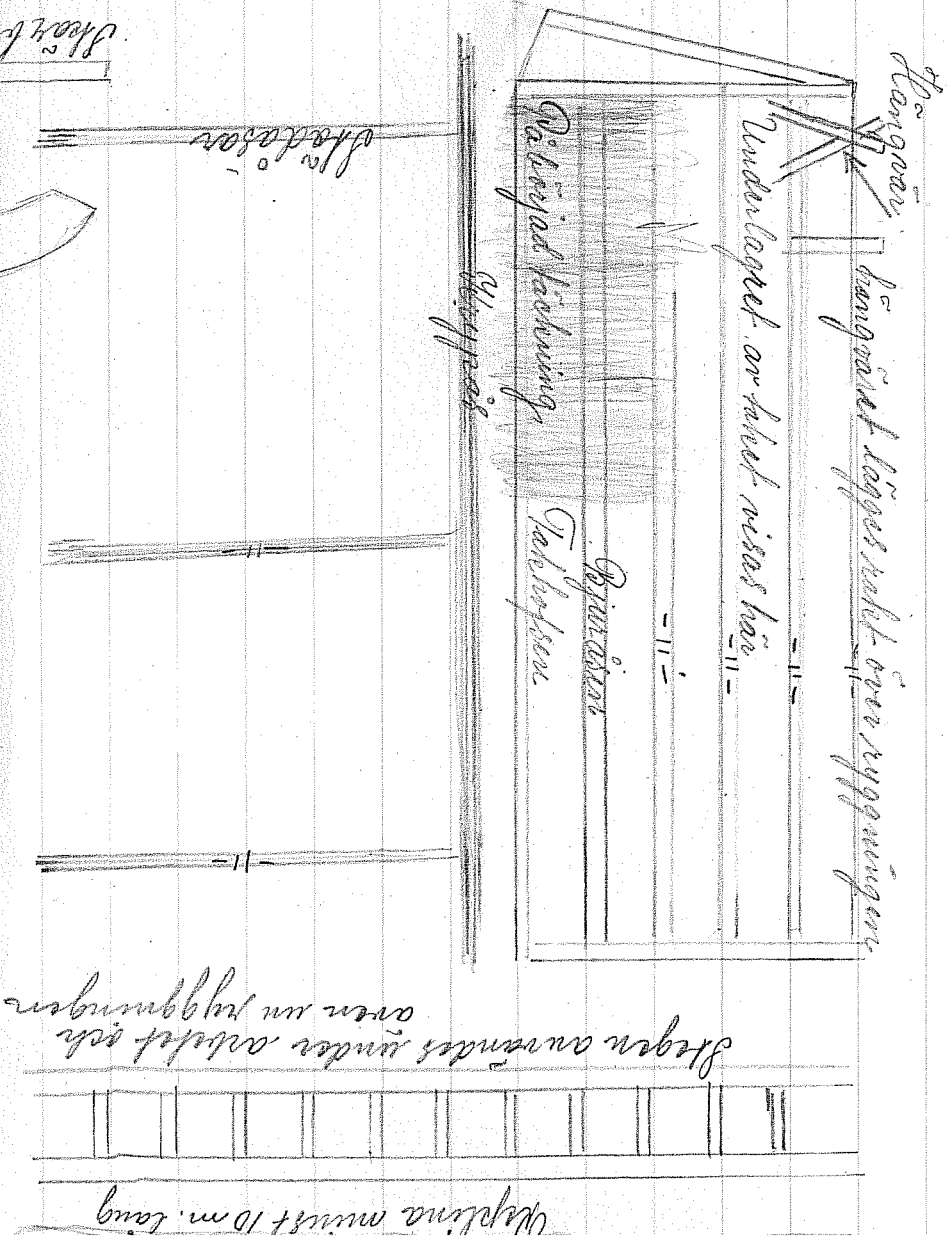
20. I Torskinge socken, täckningen förekommer helst i juni mån.

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

21. Hemmansägare

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

9.

FOLKLIVSARKIVET

15. Vid huggningen avskas 4 man. En man styr fast haken en breder ut haken en styr målen och en man styr upp haken liksom samtidigt som frid hädels på må

209/127 c

Acc. nr M. 10892:74

LUF 62

244

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Jonköpings län

Härad:

Tärbo härad 7/8

Socken:

Tärbo socken

Uppteckningsår:

1947

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Mr. Andersson

Adress:

Blockarigården Torskinge

Födelseår och födelseort:

1874 Jämsar

socken

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvret för svaret bifogas.

Taket skäres

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vassdak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar? nej

Svar:

2
Övervägande halmtak, (ej vass), Sigel & Thernil.
Bindes med stältråd, grovlek NR 18-19.

Påläggs av slagtröskad råghalm, på underlag av slamo, eller som vi kallar björre som är spikat längs med taket med 25 a 30 centimeters mellanrum.
För närvarande cirka 80 procent halmtak.
För 50 år tillbaka var det nästan allmänt.
halmtak, i enstaka fall stäcker.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10892:75.

Löjande som

Endast ett par täckmålar, ett par tre knivar för skärning av teket, en särskild kniv för haarsen (taksågget.)

Sedan jag började syssla med tektäckning har ej använts andra redskap än de jag nu nämnt, det är en 60 års tid som denna täckningsmetod började. Förut täcktes det på annat sätt då användes vickor & raft, raften att hälla mer halmen, vickorna att binda fast med. Cirka 60 Centimeter mellan varje vicka som lags om bjuret & raften samt drags åt ordentligt. Raft & vickor göddes då i ordning på vintern före täckningen, även halmen göddes på vintern, längd 58 Cent. Hårskenen bl. längd 20 Cent.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

En någon särskild klädnad

12. Hur beredes
a. långhalmen?

Hur för tiden är ingen särskild beredning
slagtröskad samt hunka om i 10 a/2 kg. hunkor.

b. vassen?
När och hur skördas den och
hur förvaras den?

Vassen är i bruket för taktäckning här
på orten

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

Båda delar

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

Ja

c. Hur behandlas takskägget?

Tak vi kollar hova, den skäres av i vinkel med stek.

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

Ja, fast det förekommer inte så
mycket nu på de senaste åren.

14. a. Hur ryggas taket?

Med verktröskad småhalv, som läggs på
ryggningen och fästholles med hängsvär.

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

60 cent mellan varje

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

En man 3 st vid taket samt en för
ryggning med halv samt två an. m.
Hästar en styr fast halmen, samt leder arbetet

M. 10892:77.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

Nej.

17. Läggas (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

Stenor eller som vi kallar bjure.

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

Nej.

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

I hemsocknen, samt Forsheda, delvis -
Lannäs, Ås, Bredaryd.

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

Ja Lantbrukare

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

206/201

Acc. n:r M. 10892:78.

LUF 62

227

Uppgifterna hänföra sig till

Uppgifterna lämnade av

Landskap:

Sverige

Namn:

Gunnar Johansson

Härad:

Östbo

Väst

Adress:

Långsved Åland

Socken:

Ringsboholm

Födelseår och födelseort:

1872 Ryssby

Uppteckningsår:

1947

Folkklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller ~~vass~~stak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkåppar?

Svar:

1. Alla gamla ladhögärdar halmtak
2. Halmen är bunden med saft 3 kvartum en tum och järntråd
3. Nej
4. 75 procent

a. 80	"	"
c. 75	"	"
d. 100	"	"
5. Ja

M.10892:79.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

6. Nej

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

7. Halmen brygges av till första flaskan så att den blir kort och till andra flaskan lite längre och de övriga flaskorna inte alls första och andra flaskorna sättes mot en bräda

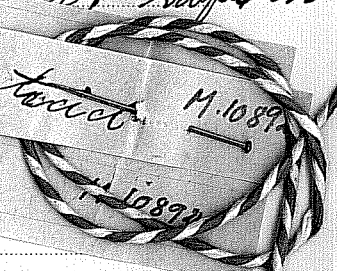
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

8. nål och tang sax och skräpka

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

b. Ja. En raklång som användes när man binder halmen med fjärdteftet
som man binder rafter med
den gamla

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
- b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M.10892:79.

6. Noj

7. Halmen hugger av till första flaskan så att den blir kort och till andra flaskan lite längre och de övriga flaskorna inte alls första och andra flaskorna sättes mot en bräda

8a nål och tang sax och skrävera
8b Rakla till att slå halmen jämn
9 För närvarande användes nål och tang till att dra i t rapten med och yx till att hugga den första halmen

M.10892:80.

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

11 Nej

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

12 ~~offhuges~~ till de 2 första faserna
Högträska

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

13 Ja

b Ja

c Lättes mat en bräcka och
klippes med sek

d Nej

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

14.a med lös heilm och hang
eller ryggtrå här halter vi det
hängjerår

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

b man lyfter upp halmen vid
hållet och stoppar in halmen
och sedan binder snål
trösk

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

M. 10892:81.

15 En bångar upp halms
en breder halms
en för band

en binder den

16 Nij

17 Läkt

18 Lund och Skåne på
landsbygd

19 Ja

20 Rydaholms Låken

21 Griphare och förbrukare
takterare har täkt officerstält
och manskapstält med halms
som minnestält i Gäddsjö

228

206/201

Acc. nr M 10892:82.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Småland

Härad:

Östbo

Socken:

Rydaholm

Uppteckningsår:

47

Uppgifterna lämnade av

Namn:

J. & Holmgvist

Adress:

Luseryd Smöl Rydaholm

Födelseår och födelseort:

1860 Rydsby Krb. län

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvret för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande? 20°
 - b. för 10 år sedan? 30°
 - c. för 20 år sedan? 50°
 - d. för 50 år sedan? 100°
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Halmtak finns
Halmen är bunden med
järntråd, för användas också
björkvidjor.
Finns ej i trakten

Vi inte har alldrig sett några

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

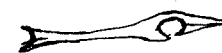
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M10892:83.

På senare tid isolerade band
Försökt med fortlöpande söm
men blev ej tillslutet.

Vi använde rept en tunn träribba,
cutingen sågad eller smala
ungträdd, den läggs på halvan
som utbreddes, så far man ungefär
50-60 cm mellan banden

Redskap be användes praktisk tagit
inte några speciellt för täckning,
utom vid fortlöpande söm de
användes en nål som tråden
viras på den ser ut ungefär som
medan

M.10892:84.

Nä

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
~~hur förvaras den?~~

Slagfröstas

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

Ibland

Klippas

numma sällan

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

*Med strökalen som fasthålls
med hänggarn som ser ut så här
byggdsmål*

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

*Olika hus stora Taksidor det gäller
En brukar ut halmen och en binder
och någon pavar repp. Det kan ju
vara flera lag*

M.10892:85

ej

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

Taket läggs på, ortspråket benämnd
bjuråsar, det vill säga slauer som
spikats på spännar med 10-12"
mellanrum
Användes ej till boningshus

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

På grund av hög ålder föga lämpligt

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

i Rydaholms socken

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

Har varit småbrukare jordbruk

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

229

206/201

Acc. n:r M. 10892:86.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: *Småland*Härad: *Åstbo* *7 km*Socken: *Prydaholm*Uppteckningsår: *1947*

Uppgifterna lämnade av

Namn: *E. E. Stenberg*Adress: *Småland - Prydaholm*Födelseår och födelseort: *1868 Rymsby*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvett för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

ja halm tak
ej vass
Halmen bunden på två olika sätt och med olika material, före 1900 användes trävidjor senare med järntråd
Slagtröskad halm har stora förtärade, ej löst pålagd, pålagd av skä björkssax med 12. tunn inbaktad
då halmen väl ordnat lägges en s.k. raft över och fas bindes om järntråd
omkring
20
75
85
marlans 100 något enstaka tegel stiekar spår
takkäppar (på småländska) Täckraft

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10892:87.

Kan ej förordiga sömsydd, isolerade är
Halmur breddes. av den ansvarige, så kommer
raften som är 1+1 eller 1/2+1 läggs här över och fast-
bindes med järntråd med 80 centimeters mellanrum
dessa band föras med nål igenom taket till
raften för att fastbindas
Händerna, 30 centimeter mål, med öga järntråd
klippt om 60-70 cm alt. fests takets djupa Ejoeklek
för omkring 30 år tillbaka användes s.k. drivbräd
drivpåk

först i sist band, å öga. halm, raft
nål, järntråd, (underlag av slavar med
12 tum mellanrum, vindskidor 12 till 15
tums bredd, över denna vindskida
som gärna bör vara 1 1/2 tum fastspikas
en 4 eller 5 tum bred s.k. skurlesta der
innekanten sticker vindskidan med om-
kring 2 tum, här skall raften ^{här} fast under
Händer. öga. förr. drivbräda att göra taket
slätt, Drivpåk för att dra hårdt åt bandet
tråbandet, var tids, trådar, mål raft, var

M. 10892:88.

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

ej vantar, ej knäputor, vanligt sko
men trälst med gammal seel
väl mogen råg bor (tryskas) tröskas med
(slager) Reijatröskas. vassens behandling
har ja ej talam

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)

o b s no 14, Hängervär, östra Kronobergs län
kalla det för (hang) 2 st träbitar trälst
av gran spekas tillsammans eller borras
tillsammans 8 tum från från lilländan
bitarna bör vara minst 50 tum långa och
minst 4 tum lilländan

Täckning på gammalt tak är ej ekonomiskt
bäst. frist från att seida från
med hand så väl att ej nå
nödig höfsintredde kant. klippes väl
in igenom, sak, genom, trälst
ya. stad laddgordar med halm
ge. sätter sig på ry. tar så mot
den härt breddes så det skry-
ms 15 tum medom den sista halm
garvare 20 tum avstånd

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

med hjälp av god villia. mer ej lätt. bäst med stor
förr i tiden lag 4-5 man på taket. alla tyckta ha
mycket att göra på marken. Ställningen i sammanhang
vår tid får 2 täcklag med 8 man. bästa tak
blir ett lag med 4 man

M. 10892:88.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

ej vantar, ej knäputor, vanlig sko
men träsk med gumme solesor

12. Hur beredes
a. länghalmen?

väl mogen råg bor (tyskas) tröskas med
(slager) Bejjat tröskas. vassens behandling
har ja ej talam

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

Täckning på gammalt tak är ej ekonomiskt
bort med gamla taket. frött från att skydda från
det skall läggas det med hand så väl att ej nå-
gon vidare beskärning är nödiga
vi torde här åseflita höfsintredde kant, klippes väl
och bör bli 12. till 15 tum igenom tak, genom
minst 50 procent av nya stad ladhögarna med halm

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

ryggning den ansvarige sätter sig på ry. tar så mot
halm lathalm packar den hårt breder så det skv-
ler ut över baksidorna minst 15 tum medom den sista halm-
den efter kommer hänggarret 20 tum avstånd

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

med hjälp av god villia. men ej lätt bäst med stö-
kor med halm fodras stort tålamod
för i tiden lag 4-5 man på taket. alla tyckta ha

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

mycket att göra på maskin. Ställningarna ligger närmast man
vår tid får 2 täcklag med 8 man. bästa tak
blir ett lag med 4 man

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

M.10892:89.

Ja har ej sett någon, ej föret hört talas om
någon boning i vindskidorna, den skulda
som föret nämnt för denna uppgift på sig
Lägges på Björnsa Slator

Kalmtak på bonings har ja ej sett i Småland
men Hallar i Skåne, men för mindre än
50 år sen användes kalmtak under Torvtak
så att många tusental småstugor hade så dubbla
Tak

Ja

omkring 45 sedan ja började praktisera
Berga, Rysby, Rydabohm, Skatte Tvenberga
f.d. Landerbruk, Sista ladergårdslackning
nu håller ja mig på fastlandet för ett sen
Trädgårdarna

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

278

214/1306

Acc. n:r M.10892:90.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Ödbo

Socken: Tofteryd

Uppteckningsår: 1947

Uppgifterna lämnade av

Namn: Th. M. Andersson

Adress: Mylarp Tofteryd Skillingaryd

Födelseår och födelseort: 1889. Åker 7-b. 10

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Ja. Halmtak, i en del äldre ladaugårdar

2. Ja

3. Nej

4. a. omkr. 30% av ladan o. ladaugårdar
inräknade omgivningerna.

b. omkr. 35% c. omkr 40% d. ej täckt.

5. Nej

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

- 6.) Vi använder i regel galvaniserat järntråd.
- 7.) Vi brukar här täcka med s.k. raft eller smal list, som läggs ovanpå halmen sedan bleket breks ut och sedan bindes fast med vidjor av järntråd ^{omk. 75 c. smälla varje bindning} samt tagets om listan förhållan. som i regel består av lindtråd.
- 8.) a. Nål av trä, lång, gylla, en brädlapp. b) ej känt.
- 9.) Nålen utgöres av en träpinne omk 30 cm lång med ett hål i ena ändan, där man stickar in tråden, som sedan med densamma dras genom haket om täkten och raften, kängan användes att dra åt med, och fäste stygnet med, gyllan och brädlappen användes att jämn hugga kopsen med.
Teckningen tillgås så. Till första laget eller bleket läggs s.k. viskar. eller små härvar som bindes med ett halmband på mitten och sedan huggas jämna

M.10892:92.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?
12. Hur beredes
 - a. långhalmen?
 - b. vassen?När och hur skördas den och hur förvaras den?
13.
 - a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?
 - b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?
 - c. Hur behandlas takskägget?
 - d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?
14.
 - a. Hur ryggas taket?
 - b. Hur lagas ett söndrigt tak?
15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

med en yxa. inman de lägges dit och bindes fast.
Sedan breddes halmen ut läst och lister eller
käften lägges på och bindes fast med
jämbråd som fört klips av ~~ett~~ till lagom
långd och gjorts en ägla i ena ändarna.
Tråden dras åt som en snara, så fast som
möjligt. Så lägges blek efter blek. Vi brukar
ha omkr 1 fot ell 30 cm. mellan varje läst.
eller krola. Särskild vikt är att bredda ut halmen
jäm och väl.
11.) Vi använder ej varken vantar eller knäputor
eller någon särskild fotbeklädnad.
12.) a. Båda ~~brukas~~ för hand med staga
och buntas.
13. a) Båda ~~met~~ sättet användas. b) Nej
teket rävsas av med en vanlig handrävsa
och jämheter räbas till med trändema.
c.) hachas jämt om en yxa och en brätkopp
man håller yxan still och står med brätkopp.
d.) Nej.

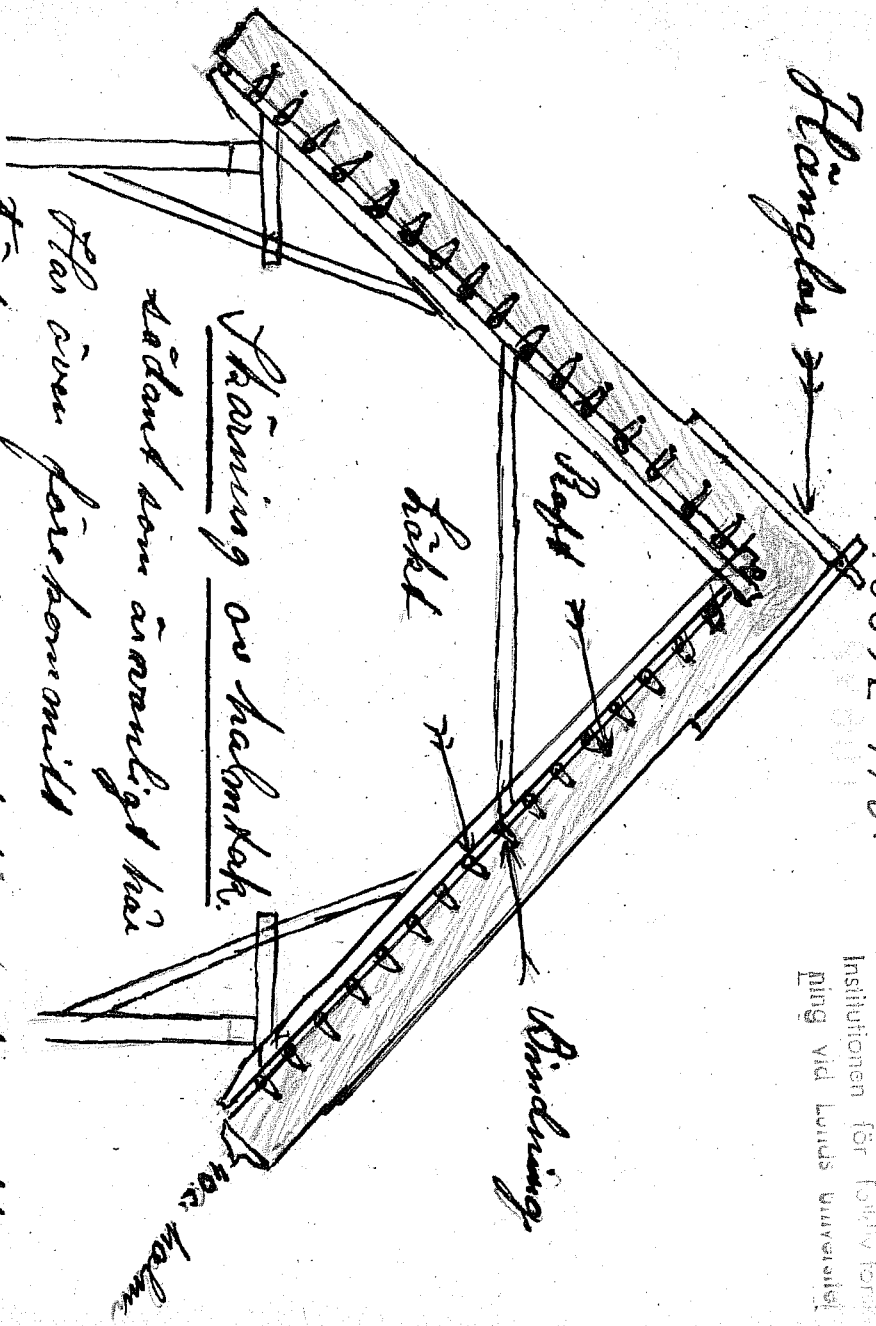
10

A close-up of the word "Wunder" written in a cursive script on lined paper. The letters are connected, and the word is positioned between the middle and bottom lines.

[Faint, illegible handwritten text]

M. 10892:91L.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsför-
sling vid Lunds Universitet

Stötpost

De trämen lyfts på med järntråd. De har anordnat en särskild möjlighet att lyfta de järntråden under taket. De måste en annan vara under taket och skinka ut den samma. och en annan över. och dras åt.

Ena järntråden eller stång är anordnad vid foten av björkposten som användes ibland i byggen till en ögla och ständer nämligen att skinka genom trämen så tråden kan gå genom öglan och dras åt.

Under påhängningssättet är användes skinka så att järntråden skärs med snicker med skångar och flyttas upp så att påhängningen pågår.

M.10892:92.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

med en yxa. inman de lägges dit och bindes fast.

Sedan breder halmen ut läst och lister eller

kapten lägges på och bindes fast med.

järntråd som fört knipts av ~~ett~~ till lagom

längd och gjorts en ägla i ena ändarna.

Tråden dras åt som en snara, så fast som

möjligt. Så lägges blek efter blek. Vi brukar

ha omk. 1 fot ell 30 cm. mellan varje läst.

eller krola. Särskild vikt är att bredda ut halmen ^{järn och tråd}.

16.) Vi använder ej varken vantar eller knäputor

eller någon särskild fotbeklädnad.

12.) a. Baga ~~tröskas~~ för hand med staga
och buntas.

13. a) Båda ~~de~~ sättet användas. b) Nej.

teket rävsas av med en vanlig handrävsa

och jämheter räbas till med trändema.

c.) hachas jämt om en yxa och en brätkopp
man håller yxan still och står med brätkopp.

d.) Nej.

M. 10892:93.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.
17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?
18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?
19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?
20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?
21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

14. a. Smärj halm breddes ut. övers ruggen så hänges
på s. h. hängslor, som består av 2 st. bitar
om k. 1 1/2 m. tånge och 8-10 c. grov. av rund-
virke som fästas i loop med en träpinne eller
grov spik. De hängs på one en k. 60 c. avstånd
från varandra... b.) genom att kasta över,
riktigt låga genom att sätta i fast stänger
eller spän. (i varje lag)

15. Vanligen 3 man 1. bres ut halmen
1. tåger ut raften och tar i genast skyggrens
den 3 d. dras åt art. rätker till halmen.

15.) Nej. 17). På trind tröt som färlig
faktelan med omk. 30 c. avstånd 18 Nej.

19.) Har ej mer att skive i den ma sek.

20) De senast 20 år i den närmaste trakten här.

21) Jordbrukare, har förut varit byggnads-
arbetare.

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

281

217/207 ed

Acc. nr M4 0892:94.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Småland

Härad:

Östra Värmland

Socken:

Björkö

Uppteckningsår:

1944

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Hart Karlsson

Adress:

Lichelsås Björkö

Födelseår och födelseort:

21/1.1868 Björkö

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Halm

Halmen är på en del bunden med vidjor, men på yngre med järntråd. Här på orten användes endast slagtröskad halm.

1. procent.

10. "

30. "

75. "

ja.

M. 10892:95.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

Vi använder fortlöpande söm
En man breder halmen, en är
på undersidan och syr, två man
hjälpas åt att binda.
En nål, samt en kort trådnål
med hål i, som man använder för lindning.
Nej

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

M. 10892:96
Ingen ting särskilt användes.

Prästas med slaga.

Någon gång köps på det gamla,
men mest lages det gamla bort.

Ja

Man använder en bred vassa som man
håller på undersidan samt slår med knäputor.
Ja

Halmen breder mitt över ryggen,
samt viker åt båda hållen och åtkörs
med tunga slantar.

Tyra man arbeta gemensamt.

En man breder halmen.

En man går på undersidan och sgr.

Två man hjälper åt att skicka träden.

M.10892:97.

Nej.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

*Taket läggs på läkt, som breds
helmen, som läggs på raft, som
binds med järntråden.*

Ja.

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

J. Björk

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

Lantbrukare.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

217/212 ab

Acc. n:r M. 10892:98.

LUF 62

282

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: *Södermanland*Härad: *Östra* *no. 4: 700*Socken: *Kräkshult* *med flera* Födelseår och födelseort: *1865. Kräkshult*Uppteckningsår: *1947* *mötna underifrån*

Uppgifterna lämnade av

Namn: *J. J. Astman*Adress: *Näringsmannelund*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Halmtak numera försvunna.
 Vasstak ej förenat, halmen
 bunds vid underlaget med Björka-
 vidjor. Endast slagtröskad halm
 kunde användas.

Halmtaken nästan obkända
 på Ladugårdar & mindre ställen
 användes vid eller bräder.
 Takkäppar eller (Raft) nästan
 använda till alla halmtak.

M.10892:99.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

Raftbanden sättes ungefär
ett par meter från varandra.
Widjorna som var av Björk
eller Widen, snoddes alltid med
den som satt fast på sin rot.
Sedan högs dom loss och rot-
ändan spetsades ~

Redskapen var endast
Gxa — såg — hammare & kaxare.
ett almsnätt, Vantar hann
alldrig användas vi någon
särst. täcktäckning vad jag vet
lika så med kaxaputer
gott bekämda vanligt skor

Sluggning Säkring Släring och
matning Borrning

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

M.10892:100.

Den halmen som användes för
taktäckning måste vara slagtröskad
och då som sagt så ligger den i
kärvar, kärvarna utbreddes till
ett 6-tums tjockt lager, vid täckningen
nytt på gammalt sådes ej
då Taket är färdigt puttas det
Taksägget gämskäres (klips)
Vasstak som sagt obekant

Man bryter halmen på mittem
halften på var sida samt
gör hänglen i hänger även
Tissvår man lagt på den
brutna halmen

Som hon vara flera lag men
då den täcke, men minst två

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.
17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?
18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?
19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?
20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?
21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snårt som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

M.10892:101.

Det lönar sig för Windske-
darna är oönskat.
liksom platsen.
Taket ett kraftigt läkt av grove
slanor då det var långt mellan
takstolarna
På Boningshusen inga takstol-
tar.

ett göra en mycket utförlig
beskrivning om ett takstols-
huset är ganska vitt omfattande
Men detta frågeformulär önskar
endast korta och direkta svar
jag har aldrig varit taktäckare
av detta slag, men jag har varit
med i rivit hus med takstol-
tar. Nationalyrke är Smed.

Halmstake.

F. g. 4. Halmstaken var nästan allmänna på alla Ludegårdshädes, alla halmstake måste bindas. Så nödören 1868-1869. Kom, så rens en stor del av halmstaken ~~och~~ Tills förder åt kreaturen, ty det var stor brist på föder, ungefär vid samma Tid så uppfann den Sticksbylingen, och så började den använda dessa, och sedan blev ingen halm pålagda vidare.

Omkring 1875-76. så blev Sticksbylingen allmän och sedan har nog inga hus täckts med halm, åtminstone i Rikets Småland.

Halmstaken var näst vanligast för 50-60 år sedan. Så fort den nu byggs de moderna Ludegårdarna, så rivas de gamla många som haft halmstake, och deras så försviner även de gamla Halmstaken.

Bändsing av Halmtek.

Utd. bändsingen måste den alltid vara två
personer, den ene över och den andra
under spjelen tåket, halmen som var i kårvar
höredes nu ut på ett område av 1/2
= 1/2 till ungefär 6. timms tjockt lager,
sedan pilades den lönge tåkräppan, om
tog den andre arbetaren en vedja och
stäck den spetsade änden upp genom
halmen till den andre kamraten, då han
dragit upp den ett stycke så stäck han
mer den åter till den andre, men
hadde ju sin tåkräpp mellan i sin
öglan. Den andre hadde nu vedjan om
underlagets lättra eller lätet, nu knöt
eller vred han ändarna om stängen
och så var det ett sätt dit en
vedja på ett annat ställe i vråda om

lättra

För att få ett nytt halmtak, så
fodrades kanske flera års ontänke, ty det
blev ej mycket halms öfver på våren
sedan brödeten på vintern togit sitt,
men bönderna lämnade av varandra och
samlige köpte av varandra, och på
så sätt kunde dom för tillfället få
tacka stumstorne halva sitt tak.

Som vi vet så hade bönderna lite
jords bruten på den gamla tiden och
det som fanns måste delas upp till
flera sådeslag, å därav så blev det
lite både halm å brödsäd.

Detta var orsaken till att dom ej
gick egen halm till ett tak på sin
egen gård. Ett halmtaks ålder vet
jag ej men dom kunde väl mycket
gamla påstås det om dom var bra
från början